

EMMERICH
KÁLMÁN
PODZIMNÍ
MANÉVRY

Píseň Maryšky

Letí husárek, letí do dálek,
letí do srdcí všech mladých dam.
Koník dovádí, jak vítr pádí,
ať jen co nejdřív doletí k nám.
Nikdo totiž jako husar nelíbá,
jeho láska je jak ďábel ohnivá,
husar to je pýcha celé armády — hej!
Letí husárek, letí do dálek,
letí do srdcí všech mladých dam.

Strana 3 — zasloužilý umělec Josef Kobr
 Halina Kubeczková
 Dagmar Hlubková
 Petr Miller
 Jan Vyorálek
 Hana Hradilová

Strana 4 — Dagmar Hlubková
 Jan Vyorálek
 Hana Hradilová

Operetní manévry

Jestliže Vídeň byla v době zlatého věku operety světovou metropolí tohoto přitažlivého žánru, pak jeho burzou byly vídeňské kavárny. V nich se scházeli všichni, kdo v tomto populárním i výnosném divadelním podnikání měli co říci: skladatelé, libretisté, ředitelé, interpreti i různí makléři. Zde se rodily nápady i vzájemné podfuky, zde se rozhodovalo, kterému skladateli se nabídne to které libreto k zhudebnění, zde se často uzavíraly i kontrakty mezinárodního dosahu, sem se sbíhaly všechny novinky z operetního světa.

V těchto kavárnách, z nichž nejznámější byla slavná Dommayerova (její majitel se dostal i do nedávné vídeňské operety „Heut spielt der Strauss“), začaly v březnu 1908 probleskovat zprávy o neobyčejně úspěšné nové maďarské operetě s poněkud záhadným názvem „Tatárjárás“ (Tatarský vpád *), která měla v Budapešti koncem února toho roku premiéru. Mluvílo se i o tom, že divadlo bylo během několika dnů úplně vyprodáno na padesát představení. Jen autor — zcela neznámý Imre Kálmán — nebyl zárukou prvotřídní kvality, a tak se spíš vyčkávalo, do jaké míry se zprávy potvrdí. Ne dlouho. Ředitel divadla An der Wien (Na Vídeňce) Wilhelm Karczag zavěštil první. Byl známý svou posedlostí odkrývat nové talenty i svým divadelním čichem. Tři roky předtím sice předpovídal „Veselé vdově“ totální neúspěch, ale to byla výjimka, potvrzující pravidlo. Ještě v březnu se vypravil do Budapešti v doprovodu hudebního poradce, kterým byl Leo Fall, komponista známý už svými „Dolarovými princeznami“, a krátce nato proslavený „Rozvedenou paní“. Nebyl to tedy poradce ledajaký. Po představení se pánové setkali s tehdy šestadvacetiletým Kálmánem. Ten na to později vzpomínal těmito slovy: „Chtěli operetu za každou cenu získat. Libretem byli nadšeni a hudbu chválil Leo Fall takovými slovy, jaká komponista o svém konkurentu nikdy nepronáší.“ Smlouva byla ihned uzavřena a Kálmán podnikl s oběma pány svou první cestu do Vídně, aby pomohl při překladu a úpravě díla, jichž se ujal libretista Robert Bodanzky, autor či spoluautor asi třiceti operet té doby (mj. i „Hraběte Luxemburga“ a „Cikánské lásky“). Datum premiéry se oproti předpokladům muselo nakonec uspíšit, protože „Statečný voják“ Oscara Strause byl na prostý propadák a divadlo se octlo v repertoárové tísní.

Tak došlo 21. ledna 1909 k vídeňské premiéře, která měla titul „Ein Herbstmanöver“ (Podzimní manévry) a která pro toto dílo byla skutečným startem do světa. Ředitel Karczag mu dal prvotřídní obsazení, nešetřil na výpravě, nadšení obecenstva bylo stejné jako v Budapešti, opereta dosáhla 265 repríz, kuplet „Pojď blíž, křepeličko, hubičku mi dej“ zpívala celá Vídeň a brzy i celá Evropa. Jen málokdy v historii se stalo, aby hned první opereta některého komponisty měla tak spontánní úspěch. Kritika byla však trochu zdrženlivější. Shledala, že dílo je „příjemné a roztomilé“, chválila i obohacení hudby c. k. vojenskými signály, ale očividně si s touto operetou nevěděla rady. Byla jí málo „klasická“, na druhé straně to nebyla ani typická hudební komedie, prostě jakési „mixtum compositum“, od všeho něco. Páni od pera si prostě nevšimli, že právě v tom byla originalita tohoto díla.

Ovšem nebylo to poprvé ani naposled, co se kritika pořádně spletla. Ještě v témže roku byly „Podzimní manévry“ uvedeny v Hamburku, Londýně, New Yorku a Stockholmu, staly se světovým šlágre. Brzy nebylo ani jednoho velkého města v Evropě, kde by se nehrály. Ani Praha nezůstala pozadu.

*) Tímto slovem se v maďarštině označuje i nenadálá návštěva, která všechno sní a vypije.

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ
nositel Řádu práce

EMMERICH KÁLMÁN

PODZIMNÍ MANÉVRY

Opereta o třech dějstvích

Libreto: KAROY BAKONY

Překlad a úprava: VLADISLAV HAMŠÍK

Dirigent: zasloužilý umělec VLADIMÍR BRÁZDA

Režie: FRANTIŠEK KORDULA

Výtvarník scény a kostýmů: ALEXANDER BABRAJ

Choreografie: ~~zasloužilý umělec ALBERT JANÍČEK~~

Dramaturg: VOJTĚCH KABELÁČ

Sbormistr: JOSEF KUBENKA

Korepetitor: KVĚTA MILLEROVÁ

Generál Lohonay	zasloužilý umělec JOSEF KOBR ZDENĚK RŮŽIČKA
Terezka, jeho dcera	DAGMAR HLUBKOVÁ
Maryška, její přítelkyně	HALINA KUBECZKOVÁ
Baronka Risa Marbachová	ILONA SIMANDLOVÁ
	HANA HRADILOVÁ
	HELENA RIEHSOVÁ
Poručík Lörenty	KAREL ČEPEK JAN VYORÁLEK
Kadet Wallerstein	PETR MILLER
Rytmistr Emmerich	OLDŘICH PIKA
Nadporučík Elekes	MIROSLAV DVORNÍK
Paní Bergenová	VLASTA TOLAROVÁ
Komtesa Olga	ILENA FLAKOVÁ
Starke, správce statku	KAREL LUPÍNEK
Lajos, starý sluha	MILOŠ TOLAŠ
Kaprál Turi	JAN DRAHOVZAL
	FRANTIŠEK NÁVRAT
Polní kurát Fritsche	RAIMUND MADER
Hejtman Juricicz	BŘETISLAV DOSKOČIL
Rotný Virag	RUDOLF KUBICA
Tančí soubor baletu SDO	

Představení řídí: STANISLAV MUNTÁG   Text sleduje: ALENA PETROVÁ

Premiéra 24. září 1983 v Divadle Zdeňka Nejedlého

„Podzimní manévry“ zde byly uvedeny už za půl roku po vídeňské premiéře, 27. srpna 1909. Hrály se ve smíchovské Aréně, která byla původně jen letním, dřevěným divadlem bez střechy nad hledištěm. V době „Manévrů“ byla však již zastřešena, vybavena ústředním topením, vešlo se do ní 1500 diváků a byla největším a nejoblíbenějším pražským zpěvoherním divadlem. Měla i kvalitní soubor, jehož hvězdou byla nesmírně populární Marie Zieglerová, zvaná prostě Zieglerka nebo Mařenka, nejlepší subreta té doby a pravděpodobně i celé dosavadní české operetní historie. Byla středem obrovské obliby i různých pikantních pomluv, mezi nimiž vévodila neprokázaná historka o tom, jak ji ze žárlivosti postřelila kněžna Windischgrätzová. Na jevišti byla však osobností, jejíž půvab vystihuje soudobý referent těmito slovy: „Vidět pí Zieglerovou na scéně je skutečným uměleckým požitkem. Všechny role jí sluší: je elegantní v pařížských róbách, je půvabná v kratinké sukničce venkovského děvčete a je hezounká jako figurka z porcelánu, hraje-li roli kalhotkovou. V její hře není ani stopy po vyzývavosti, která činí jiné subrety tak nepříjemnými. Tajemství jejího úspěchu vězí v tom, že hraje vždycky s chutí. Zrovna dětská radost vyzařuje z jejích očí a každého jejího úsměvu.“

I díky této umělkyni zabraly „Podzimní manévry“ v Praze jako všude jinde. Hrály se při vyprodaných domech denně, každou neděli třikrát, samozřejmě bez alternací; tehdy musel kumštýř něco vydržet. Zieglerová nevytvořila hlavní ženskou postavu, zářila však v kalhotkové roli kadeta Marosiho, v níž plně rozehrála své půvaby. Podle některých zpráv v ní vystoupila až 350krát. I když se tento údaj zdá vzhledem k ročním počtům premiér v Aréně nadsazený, dokazuje, že inscenace „Manévrů“ byla v Praze neobyčejně atraktivní. Je proto takřka nepochopitelné, že se ředitel Arény Dr. Karel Švanda zajímal o další Kálmánovy operety poměrně málo. Vynechal „Cikánského primáše“, za nějž byl Kálmán vídeňskou kritikou označen za nejlepšího operetního skladatele sezóny 1912—13, zato však uvedl počátkem roku 1915 jeho ubřečenou „válečnou“ operetu s příznačným titulem „Jeníček se vrátí“. Nepochopitelně si nechal ujít „Čardášovou princeznu“, bezesporu nejlepší Kálmánovo dílo. Pravděpodobně se mu zdálo, že Sylva bude pro tehdy už pětaticetiletou Zieglerovou méně vhodná než Marie Terezie z Granichstádenovy operety „Z rozkazu Její Výsosti“. A tak okouzlovala Prahu rakouská císařovna, zatímco válkou zmitaný svět obdivoval šantánovou „Čardášku“. Ta se v Aréně hrála až koncem roku 1922, když už zde nebyla Zieglerová ani Švanda. Kálmán patří nepochybně k nejvýznamnějším skladatelům klasické operety. Jeho „Čardášová princezna“ je po „Veselé vdově“ druhou nejhranější operetou na světě, jeho díla byla uváděna všemi divadly, čekalo se na ně, byla i zfilmována. Jejich úroveň je však různá. Je to jednak vinou často špatných libret, jednak tím, že se Kálmán úporně snažil úspěch „Čardášové princezny“ zopakovat kopírováním sama sebe. „Cirkusová princezna“ měla překonat „Čardášovou“, totéž měla udělat i „Hraběnka Marica“ zopakováním uherské melodiky i celkové struktury a stylu. Ale snaha překonat svůj vlastní vrchol se Kálmánovi nikdy nepovedla. A tak má jeho dílo dvě části: z nich nejvýznamnější je ta první, kdy hledá a nalézá sám sebe a která směřuje i přes dva omyly („Dobrý kamarád“ a „Jeníček se vrátí“) k jeho vrcholnému dílu; v druhé už se jen rozměňuje a napodobuje sebe i jiné.

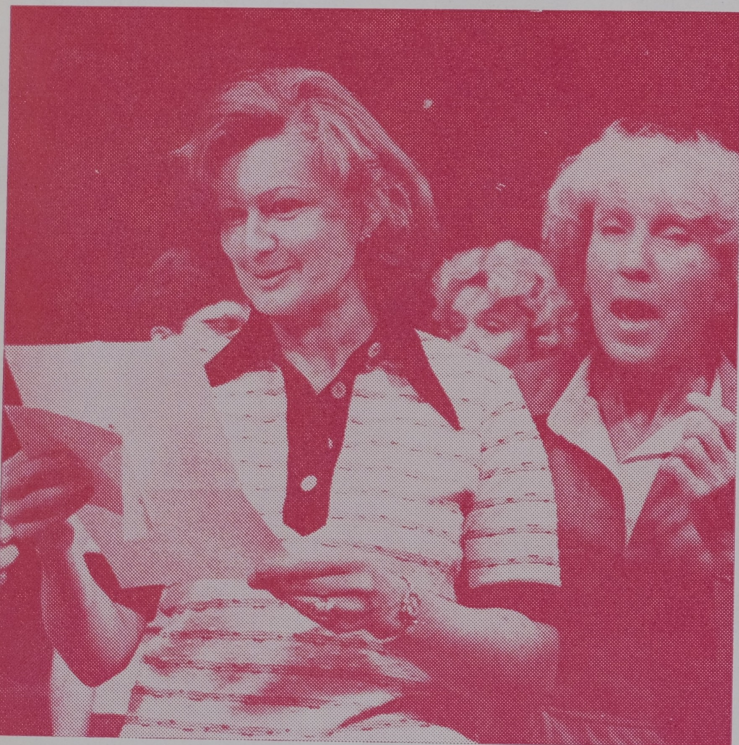
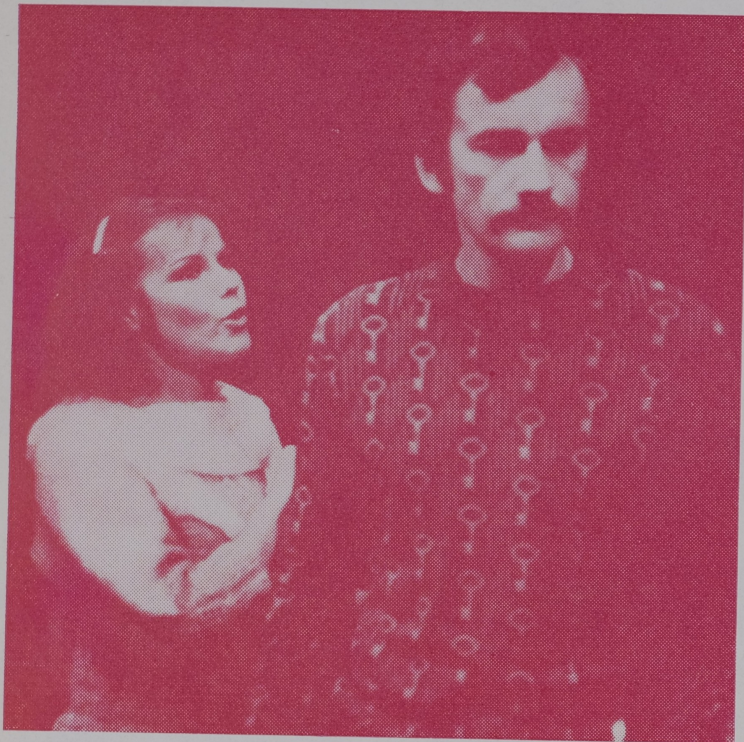
„Podzimní manévry“ byly velmi úspěšným startem do úvodní části Kálmánovy tvorby. Přesto jsou však v poslední době zapomínány; na ostravské scéně byly např. uvedeny naposled v sezóně 1923 až 1924. Nepochybně tu značný vliv sehrála i důležitá kalhotková role Marosiho, která, je-li obsazena mužem, ztrácí svou pikantnost i komiku, je-li obsazena ženou, nutně působí jako přežitek. Proto se naše úprava pokouší právě tento problém vyřešit a dokázat, že „Podzimní manévry“ ještě do archivu nepatří, už pro své nesporné hudební kvality.

V. H.

*Strana 9 a 10
Záběry ze zkoušek*

Vedoucí výroby a technického provozu: ing. Ivan Bílek, vedoucí výroby kostýmů: Eliška Zapletalová, vedoucí dekoračních dílen: ing. Otto Gruszka, jevištní mistři: Jiří Vaněk, Václav Plachý, mistr osvětlení: Milan Kubala, mistr elektroakustiky: Bořivoj Wojnar, mistr vlásenkárny: Vojmil Nytra, mistr rekvizitárny: Eva Wiesnerová, mistr garderoby: Zlata Nezhybová.

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce. Redakce programu: Vojtěch Kabeláč, obálka a grafická úprava: Mirek Tittler, fotografie: Vlasta Pavelková, typografická spolupráce: Marcela Havlíková, výtiskly: Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Novinářská 7. Povoleno odborem kultury SmKNV pod číslem j. Kult. 1244/83 - Neme/Ří/403/16. Cena programu 3 Kčs.

Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje Dílna Praha.

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ
nositel Řádu práce